

Nr 25.

Av herr **Thorsson**, om ersättning till verkmästaren N. J. Eriksson för en av honom konstruerad elektrisk tändapparat.

Uti en till chefen för fortifikationen ställd skrivelse av den andra december 1913 angående ny modell å elektriska tändapparater för ingenjörtrupperna anförde chefen för Göta ingenjörkår bland annat följande:

»Sedan flere år har allt mer och mer framträtt behovet att öka antalet elektriska tändapparater för fältingenjörtruppernas utrustning, för att vid delning av fältingenjörplutonen i mindre avdelningar för olika förstöringsuppgifter kunna förse dem med elektriska tändmedel.

För att ej genom ökat antal tändapparater förorsaka allt för störande ändringar i gällande packningsplaner, bör dock ej mer utrymme, än som nu är avsett för tändapparaterna, tagas i anspråk och ej heller bör vikten av utrustningen ökas.

De mångåriga försök, som vid Ing. 1 och Ing. 2 utförts med tändapparater av mindre vikt och med mindre dimensioner än den gamla Lundellska, giva vid handen, att man kan få tillräckligt effektiva apparater, som endast väga hälften och endast taga halva utrymmet av de gamla.»

Av de olika typer av tändapparater, som under årets lopp prövats, syntes chefen den av verkmästaren vid Ing. 2 N. J. Eriksson konstruerade mer än väl uppfylla normalfordringarna: vikten var *endast hälften* och storleken *mindre än hälften* av då gällande modell.

»Konstruktionen är», säger chefen, »särdeles enkel och apparatens hantering lättlärd, varjämte apparaten alltid lämnar lika ström vid varje tändning, oberoende av handgreppet vid strömmens utsläppande i ledningen.

Med en av de först tillverkade apparaterna av Erikssons modell hava försök utförts även vid Ing. 1, varvid med erkännande av apparatens

förtjänster en del anmärkningar gjordes, vilka vid senare tillverkning avhjälpes.»

Vidare anförde chefen:

»Under årets sprängövningar vid kåren har apparaten varit i ständigt bruk och särskilt under officersövningarna har den vunnit allmänt erkännande såsom överlägsen den gamla apparaten.

Beträffande kostnaden för de olika apparaterna tillverkas nu den gamla vid Ing. 1:s verkstäder till ett pris av 200 kronor pr st.

Den Erikssonska apparaten levereras av John R. Woods elektriska affär i Göteborg för 150 kronor pr st.

Verkmästare Eriksson har emellertid förklarat sig villig att överlämna patent- och tillverkningsrätten till fortifikationen, om hans utlagda experiment- och patentkostnader ersätts.

Dessa uppgå enligt förda anteckningar till i det närmaste 1,000 kronor.

Om apparaterna sedan tillverkas vid Ing. 2:s verkstäder, skulle kostnaden ej uppgå till mer än 45 kronor pr st.

På grund av vad jag ovan anfört får jag vördsamt föreslå:

1) Att Erikssons tändapparat måtte antagas för ingenjörtruppernas utrustning.

2) Att vid nyanskaffning av elektriska tändapparater var och en av den gamla typen måtte få ersättas av två av Erikssons modell.

3) Att till verkmästare Eriksson måtte utbetalas 1,000 kronor för patent- och experimentkostnader, och

4) Att den nya tändapparaten måtte få tillverkas vid Ing. 2:s verkstäder.

Skulle oaktat de mångåriga experimenten tiden ej anses vara inne att antaga ny modell å tändapparat, får jag dock vördsamt hemställa, att verkmästare Eriksson måtte gottgöras för havda experimentkostnader samt att nu befintliga färdiga 2 nya tändapparater måtte få inköpas till kåren för en kostnad av 300 kronor och ytterligare prövas.»

Denna framställning synes för det dåvarande icke ha föranlett till någon myndigheternas åtgärd.

Emellertid utfärdades i februari månad 1916 fortifikationsorder, att bemälda tändapparat antagits till modell för ingenjörtrupperna och i april månad samma år arbetsorder, vari uppdrogs åt Göta ingenjörkår i Karlsborg att vid dess verkstad igångsätta tillverkning av dessa apparater.

Sedan apparaten sålunda antagits som modell och tillverkningsorder utfärdats, har verkmästare Eriksson med hänvisning till den framställning, som redan 1913 gjorts av chefen för Göta ingenjörkår, hemställt

om ersättning för havda experiment- och patentkostnader. Chefen för fortifikationsdepartementet har emellertid ansett sig förhindrad att bifalla framställningen, bland annat därför »att ersättning för patentkostnader icke kunde av kronan betalas och att ersättning för fritidsarbete icke kunde utbetalas, då kungl. kammarrätten i ett liknande fall med en major i armén hänvisat till hans skyldighet att tjänstgöra 24 timmar om dygnet».

Utan att ingå i prövning av om eller i vilken utsträckning myndigheterna kunna äga befogenhet att honorera statstjänare för av dem utförda arbeten å fritid m. m. eller rätt att tillmötesgå uppfinnares anspråk på ersättningar för av dem gjorda uppfinningar, synes mig dock billighet och rättvisa kräva, att staten uppmuntrar strävanden, som gå ut på att förenkla och förbilliga apparater och arbetsredskap, som staten har behov av. I föreliggande fall har en person i en arbetares ställning i många år — sedan 1908 — sysslats med lösande av en uppgift, som enligt kårchefens meddelande lett till det resultat, att statsverket för en kostnad av 45 kronor kan anskaffa en apparat, som hittills betingat 200 kronor i anskaffningskostnad. Det synes hårt, om denne mans mycket rimliga framställning skulle avvisas med svaret: Kronan betalar inga experiment- och patentkostnader.

Jag dristar mig därför att till riksdagen framföra den hemställan, som chefen för Göta ingenjörkår redan 1913 framförde till dåvarande chefen för fortifikationsdepartementet.

På grund av vad sålunda anförts, hemställes,

att riksdagen ville medgiva, att till verkmästaren N. J. Eriksson vid Göta ingenjörkår i Karlsborg måtte utbetalas ett belopp av 1,000 kronor såsom ersättning för experiment- och patentkostnader för den av honom konstruerade elektriska tändapparaten, modell 1916.

Stockholm den 18 januari 1917.

F. V. Thorsson.
